

УДК 811.111'37:621

**МАКРОПОЛЕ *TERRORISM* У СЕМАНТИЧНОМУ ПРОСТОРИ
*CRIME AGAINST INDIVIDUAL***

Я.Ю. Манжос (Харків)

У статті систематизовано англомовні юридичні терміни на позначення різних видів тероризма. Їх організацію представлено як структуру макрополя, що є складовою частиною лексико-семантичного поля ЗЛОЧИН ПРОТИ ЛЮДИНИ. На підставі компонентного аналізу встановлено, що складники макрополя мають організацію різного ступеня складності.

Ключові слова: компонентний аналіз, лексико-семантичне поле, макрополе, злочин проти людини, структура, тероризм, юридичні терміни.

Манжос Я.Ю. Макрополе *TERRORISM* в семантическом пространстве *CRIME AGAINST INDIVIDUAL*. В статье систематизированы англоязычные юридические термины, которые обозначают различные виды терроризма. Их организация представлена в виде структуры макрополя, которое является частью лексико-семантического поля ПРЕСТУПЛЕНИЕ ПРОТИВ ЧЕЛОВЕКА. На основе компонентного анализа установлено, что составные части макрополя имеют организацию разной степени сложности.

Ключевые слова: компонентный анализ, лексико-семантическое поле, макрополе, преступление против человека, структура, терроризм, юридические термины.

Manzhos Y.Y. Macrofield *TERRORISM* in semantic space *CRIME AGAINST INDIVIDUAL*. The article aims at giving a systematic description of English law terms meaning different acts of terrorism. Their organization is represented as a macrofield structure, that forms a part of lexico-semantic field *CRIME AGAINST INDIVIDUAL*. Different degrees of complexity proper to the macrofield component parts are proved on the basis of componential analysis.

Key words: crime against individual, componential analysis, law terms, lexico-semantic field, macrofield, structure, terrorism.

Дослідження юридичної термінології є безперечно актуальним, оскільки термінологія права виступає найважливішою та найінформативнішою частиною мови права; системний аналіз термінології правової науки, впорядкування знань про цей аспект діяльності, його окремих одиниць і відношень між ними допоможуть людині у пізнанні світу навколо неї, у його членуванні і у загальній орієнтації у правовому полі [1, с. 6]. Значна чисельність англомовних юридичних термінів, спричинена розвиненістю правових систем Великої Британії та США, зумовлює необхідність обмеження певною групою термінів. У роботі за об'єкт аналізу було обрано групу термінів, що "мають велике значення для всіх галузей права та законодавства" [3, с. 14] та позначають одне з базових понять юриспруденції,

а саме злочин проти людини (*Crime against individual*); предметом аналізу виступають семантичні особливості одиниць терміногрупи. Семантичні особливості досліджуємо, звертаючись до теорії поля, представленої в роботах західних дослідників [4–6], де структура поля подається у вигляді гіллястої (*branching*) або негіллястої ієрархії. Така структура вибудовується на основі з'ясування зв'язків між елементами (значеннями лексичних одиниць), шляхом аналізу спільних та відмінних семантичних ознак (інтегральних та диференційних сем), на підставі чого стає можливим у множині одиниць виокремлювати підмножини – субполя – та проводити подальшу диференціацію із виокремленням базових елементів структури – макрополів (другий рівень семантич-

ної диференціації), мікрополів (третій рівень семантичної диференціації) – та елементів нижчого рівня – мікрополів гіпонімічного рівня (МГР 1, 2 та ін.) [2, с. 4]. Ці елементи структури можуть бути дискретними або недискретними, тобто представленими однією чи декількома одиницями.

Значення термінів на позначення злочинів проти людини (ЗПЛ) утворюють лексико-семантичне поле (ЛСП), інтегральними семами якого є [offender] + [act] + [harm] + [punishable] + [against human being(s)]. Диференціація в межах ЛСП ЗПЛ здійснюється на основі додавання до семи [harm] семи [physical] (в результаті чого виокремлюється субполе НАСИЛЬНИЦЬКИЙ ЗЛОЧИН) та семи [material] (в результаті чого виокремлюється субполе МАЙНОВИЙ ЗЛОЧИН) [2, с. 9]. Елементи структури поля (субполя) не мають чіткої межі, демонструючи взаємонакладання та утворюючи зону перетину, терміни якої позначають нанесення людині як фізичної, так і матеріальної шкоди; у семній структурі таких термінів з'являються обидві названі диференційні семи: [harm: physical/material]. Зона перетину представлена макрополем ПОГРАБУВАННЯ (з інтегральними семами [taking property: by violence or threat]) та макрополем ТЕРОРИЗМ (з інтегральними семами [intention: frightening / forcing]), дослідження якого із застосуванням методу аналізу словникових дефініцій, компонентного аналізу та польового моделювання є метою цієї статті.

Досліджуване макрополе має гіперонімічну одиницю – *terrorism*, що позначає незаконне застосування сили із метою залякування чи примусу:

“*Terrorism – the unlawful use of force or violence against persons or property in order to coerce or intimidate a government or the civilian population*” [Legal Dictionary].

Під час проведення аналізу дефініцій терміна *terrorism* за основу були взяті визначення, наведені в юридичних джерелах [Wardlaw; Legal Dictionary], які відрізняються від тих, що фігурують у словниках загальнонавчальної лексики (“*terrorism – (threats of) violent action for political purposes*” [Cambridge Advanced Learner’s Dictionary]) та вказують пере-

дусім на політичні мотиви таких злочинів, що свідчить про відмінності у розумінні терміна пересічними громадянами та фахівцями-юристами.

У макрополі зареєстровано 20 термінів, один з яких – *ecoterrorism* – має два варіанти значення (ЛСВ1 – *intentional damage to environment*; ЛСВ2 – *violence carried out to further the political or social objectives of the environmentalists* [American Heritage Dictionary of the English Language]), таким чином, кількість одиниць аналізу складає 21, охоплюючи значення 19 термінів та *ecoterrorism1* і *ecoterrorism2*.

Макрополе є недискретним та різномірним, диверсифікація в його межах здійснюється на основі додавання диференційних сем [with purpose] / [by damaging] / [using instrument] / [under circumstances] у ланку [act: with intention: frightening / forcing]. Макрополе ТЕРОРИЗМ розподіляється на чотири мікрополя (Мікрополя 1-4), які не мають гіперонімічних одиниць.

Мікрополе 1 представлене значеннями 10 термінів (*political terrorism, nationalist terrorism, left wing terrorism, right wing terrorism, non-political terrorism, psychic terrorism, criminal terrorism, ethnic terrorism, religious terrorism, ecoterrorism2*) з інтегральною семою [with purpose]. Мікрополе є недискретним та різномірним, оскільки на основі додавання диференційних сем [political] / [not political] у ланку [act: with intention: frightening / forcing: with purpose] відбувається його розподіл на два МГР 1, а саме МГР 1.1.-1.2.

МГР 1.1. (ТЕРОРИЗМ – Мікрополе 1 – МГР 1.1.) репрезентоване значеннями 4 термінів (*political terrorism, nationalist terrorism, left wing terrorism, right wing terrorism*) з інтегральною семою [political], яка додається у ланку [act: with intention: frightening / forcing: with purpose], та гіперонімічною одиницею – *political terrorism*:

“*Political terrorism – violent criminal behaviour designed primarily to generate fear in the community, or substantial segment of it, for political purposes*” [Wikipedia].

Значення термінів-гіпонімів *nationalist terrorism, left wing terrorism, right wing terrorism* формують-

ся за допомогою додавання сем у ланку [act: with intention: frightening / forcing: with purpose: political]. Значення терміна *left wing terrorism* (“*Left-wing terrorism. Left-wing terrorists are out to destroy capitalism and replace it with a communist or socialist regime*” [Wikinfo]) утворене додаванням семи [setting socialist government]; значення терміна *right wing terrorism* (“*Right-wing terrorism. Right-wing, or “neo-Fascist”, terrorists seek to do away with liberal democratic governments and create fascist states in their place*” [Wikinfo]) – додаванням семи [setting right wing government]; терміна *nationalist terrorism* (“*Nationalist terrorism. Nationalist terrorists seek to form a separate state for their own group*” [Wikinfo]) – додаванням семи [forming independent state].

МГР 1.2. (ТЕРОРИЗМ – Мікрополе 1 – МГР 1.2.) охоплює 6 одиниць (*non-political terrorism, psychic terrorism, criminal terrorism, ethnic terrorism, religious terrorism, ecoterrorism 2*) з інтегральною семою [not political], яка додається в ланку [act: with intention: frightening / forcing: with purpose], та гіперонімічною одиницею – *non-political terrorism*:

“*Non-political terrorism – terrorism that is not aimed at political purposes <...> but the end is individual or collective gain rather than the achievement of a political objective*” [Wikipedia].

Значення термінів-гіпонімів *psychic terrorism, criminal terrorism, ethnic terrorism, religious terrorism, ecoterrorism2* формуються за допомогою додавання сем у ланку [act: with intention: frightening / forcing: with purpose: not political]. Значення терміна *ecoterrorism2* (“*Ecoterrorism. Terrorism or sabotage committed in the name of environmental causes*” [American Heritage Dictionary of the English Language]) утворене додаванням семи [environmental]; значення терміна *criminal terrorism* (“*criminal terrorism is defined as the systematic use of terror for ends of material gain*” [Wardlaw, p. 12]) – додаванням семи [material gain]; терміна *ethnic terrorism* (“*ethnic terrorism refers to violence that is dominantly motivated by causes and issues related to ethnicity*” [Types of terrorism]) – дода-

ванням семи [national / racial]; терміна *psychic terrorism* (“*psychic terrorism has mystical, religious or magical ends*” [Wardlaw, p. 12]) – додаванням семи [magical / religious]; терміна *religious terrorism* (“*religious terrorism is terrorism by those whose motivations and aims have a predominant religious character or influence*” [Wikipedia]) – додаванням семи [religious].

Мікрополе 2 представлено значеннями 3 термінів (*narcoterrorism, international terrorism* та *domestic terrorism*) з інтегральною семою [under circumstances]. Мікрополе 2 є недискретним та різнорівневим, оскільки в його межах на основі додавання диференційних сем [connection with drug trade] та [international element] у ланку [act: with intention: frightening / forcing: under circumstances] виокремлюються два МГР 1, а саме МГР 1.1.-1.2.

МГР 1.1. (ТЕРОРИЗМ – Мікрополе 2 – МГР 1.1.) представлено значенням одного терміна *narcoterrorism* (“*narcoterrorism – violent criminal actions relating to the trade in illegal drugs*” [Cambridge Advanced Learner’s Dictionary]) із диференційною семою [connection with drug trade].

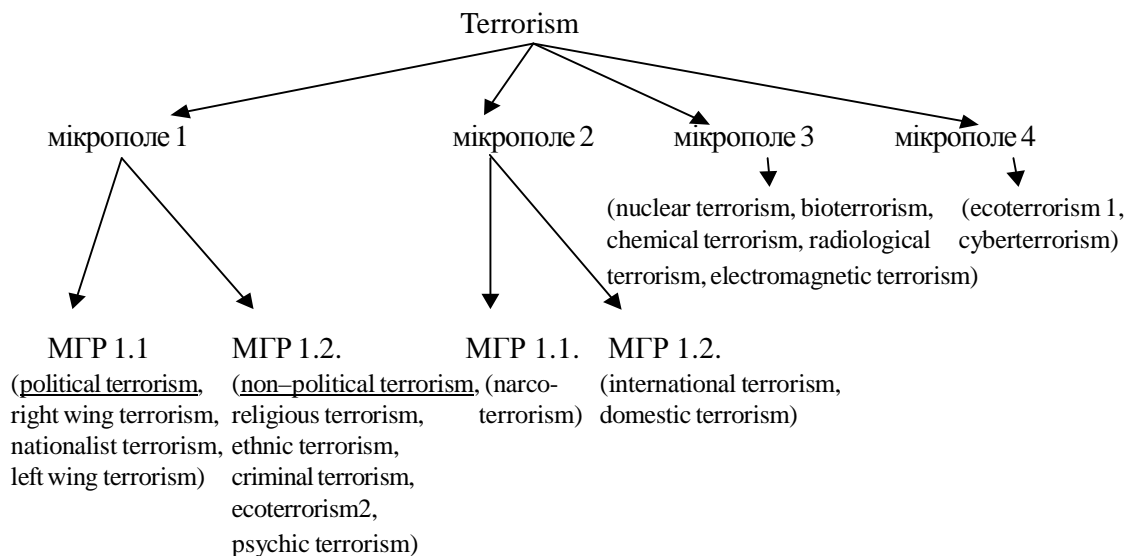
МГР 1.2. (ТЕРОРИЗМ – Мікрополе 2 – МГР 1.2.) представлено значеннями термінів *international terrorism* та *domestic terrorism* з інтегральною семою [international element]. Значення термінів-еквонімів *international terrorism* (“*International terrorism. To be deemed international, acts of terror-violence must contain an international element*” [Bassiouni, p. 23]) та *domestic terrorism* (“*domestic terrorism – terrorism practiced in your own country against your own people*” [Wordnet]) формуються шляхом додавання сем [with international element] / [without international element] у ланку [act: with intention: frightening / forcing: under circumstances].

Мікрополе 3 представлено значеннями термінів *nuclear terrorism, bioterrorism, chemical terrorism, electromagnetic terrorism, radiological terrorism* з інтегральною семою [using instrument]. Терміни *nuclear terrorism, bioterrorism, chemical terrorism, electromagnetic terrorism* є еквонімами, їх значен-

ня формуються шляхом додавання сем у ланку [act: with intention: frightening / forcing: using instrument]. Значення терміна *bioterrorism* (“*bioterrorism – terrorism using deadly microorganisms toxins, etc*” [Webster’s New World College Dictionary]) утворене додаванням семи [deadly substance]; значення терміна *chemical terrorism* (“*chemical terrorism – terrorism using the chemical agents of chemical warfare*” [Wordnet]) – додаванням семи [chemical substance]; терміна *electromagnetic terrorism* (“*electromagnetic terrorism: it was noted that by using <... > specialized electrotechnical devices, the operations of electro intensive targets may be disrupted*” [High-Impact Terrorism, p. 83]) – додаванням семи [electric / technical equipment]; значення терміна *nuclear terrorism* (“*nuclear terrorism denotes the use, or threat of the use, of nuclear weapons or radiological weapons in acts of terrorism*” [Wikipedia]) – додаванням семи [atomic / radioactive weapon]; терміна *radiological terrorism* (“*radiological terrorism involves using a radioactive source by itself*” [Why do terrorists choose radiological terrorism?]) – додаванням семи [radioactive weapon].

Мікрополе 4 представлено термінами *ecoterrorism1* та *cyberterrorism* з інтегральною семою [by damaging]. Терміни *ecoterrorism1* та *cyberterrorism* є еквонімами, їх значення формуються за допомогою додавання сем [environment] (“*ecoterrorism1 – intentional damage to environment: deliberate destruction of the environment*” [Encarta World English Dictionary]) та [computer information system] (“*cyberterrorism – terrorist act that disrupts information systems: the use of techniques that disrupt or damage computer-based information systems to cause fear*” [Encarta World English Dictionary]).

Проведений аналіз дозволяє дійти висновку, що у межах макрополя *ТЕРОРИЗМ* виокремлюються чотири мікрополя та чотири МГР 1, з яких мікрополя 1 та 2 є недискретними та різнорівневими, мікрополя 3 та 4 є дискретними та однорівневими; МГР 1, виокремлені у мікрополі 1, є дискретними та однорівневими; з МГР 1, виокремлених у мікрополі 2, МГР 1.1. є недискретним та однорівневим, МГР 1.2. є дискретним та однорівневим. Схематично структуру макрополя *ТЕРОРИЗМ* подаємо наступним чином:

Перспективою роботи є аналогічний аналіз інших термінів на позначення злочинів, зокрема

термінів, що позначають злочини проти держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дерді Е.Т. Словотвірні та структурно-семантичні характеристики англійських юридичних термінів: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Дерді Емма Тіберіївна. – К., 2003. – 284 с. 2. Манжос Я.Ю. Семантичні та функціональні особливості англійських юридичних термінів – назв злочинів проти людини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Я.Ю. Манжос. – Харків, 2011. – 20 с. 3. Чирков А.П. Грамматическое толкование норм уголовного права [Электронный ресурс] / А.П. Чирков // Уголовное и уголовно-процессуальное законодательство: Проблемы эффективности и практика применения : сборник научных трудов. – Калининград : Калининград. гос. ун-т, 1996. – С. 12-18. – Режим доступа : http://arenda-site.ru/base/pravo/ENffektivnost'_zak-dat-va.html#4. 4. Шафиков С.Г. Теория семантического поля и компонентной семантики его единиц / С.Г. Шафиков. – Уфа : Башкир. гос. ун-т., 1999. – 88 с. 5. Allwood J. On the semantic field of conflict and conflict resolution in Swedish [Электронный ресурс] / J. Allwood. – Режим доступа : <http://www.ling.gu.se/~jens/publications/docs051-075/075.pdf> 6. Cruse A. Meaning in Language. An Introduction to Semantics and Pragmatics / A. Cruse. – Oxford : OUP, 2004. – 448 p.
2. Bassiouni M. Legal responses to international terrorism / M. Bassiouni. – Martinus Nijhoff Publishers, 1988. – 454 p. 3. Cambridge Advanced Learner's Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dictionary.cambridge.org/> 4. Encarta World English Dictionary (North American Edition) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://encarta.msn.com/encnet/features/dictionary/dictionaryhome.aspx> 5. High-Impact Terrorism: Proceedings of a Russian-American Workshop [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nap.edu/catalog.php?record_id=10301 6. Legal Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/> 7. Types of terrorism [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.thinkquest.org/05aug/00909/Types%20of%20Terrorism.HTML.html> 8. Wardlaw G. Political terrorism: Theory, Tactics and Counter-Measures / G. Wardlaw. – Cambridge : Cambridge University Press, 1989. – 248 p. 9. Webster's New World College Dictionary, 4th Ed. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.yourdictionary.com/> 10. Why do terrorists choose radiological terrorism? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nti.org/h_learnmore/radtutorial/chapter04_01.html 11. Wikinfo [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wikinfo.org/index.php/Terrorism> 12. Wikipedia. The Free Encyclopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wikipedia.org> 13. WordNet. A lexical database for the English language [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wordnet.princeton.edu/>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ**ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ**

1. American Heritage Dictionary of the English Language [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://education.yahoo.com/reference/dictionary/>